

Vējbakas Latvijā: vakcinācijas ietekme uz slimības epidemioloģiju

*Ieva Kantsons¹, Irina Lucenko¹, Anīta Brīla¹, Jurijs Perevoščikovs¹,
Dzintars Mozgis^{1,2}, Inga Šmate¹*

¹ Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

Ievads. Vējbakas ir viena no visbiežāk sastopamajām bērnu infekcijas slimībām, un, lai gan daudzi neizprot to risku un neuzskata par nozīmīgu sabiedrības veselības problēmu, tomēr saslimšana ar vējbakām var izraisīt nopietnas komplikācijas, dažreiz ar paliekošām sekām un pat nāvi. Vakcinācija pret vējbakām 12–15 mēnešu vecumā ar vienu vakcīnas devu Latvijā tika uzsākta 2008. gadā, un tās dēļ Latvijā tika novērota saslimstības ar vējbakām samazināšanās tendence.

Pētījuma mērķis. Aprakstīt epidemioloģisko situāciju ar vējbakām pirms un pēc vakcinācijas periodā, tostarp vējbaku gadījumus vakcinēto bērnu vidū.

Materiāls un metodes. Slimību profilakses un kontroles centra epidemioloģiskās uzraudzības un imunizācijas monitoringa dati. Datu analīze veikta, izmantojot aprakstošās epidemioloģijas metodes.

Rezultāti. Laikposmā no 2003. līdz 2012. gadam Latvijā kopumā reģistrēti 58 668 vējbaku gadījumi, 9355 gadījumi 2004. gadā bijis lielākais un 3297 gadījumi 2011. gadā – mazākais to skaits. Konstatēta saslimstības mazināšanās tendence no 317,6 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju pirmsvakcinācijas periodā (no 2003. līdz 2007. gadam) līdz 214,7 pēc vakcinācijas uzsākšanas. Pirmsvakcinācijas periodā vidēji ik gadu tika reģistrēti 7160 vējbaku gadījumi. Pēc vakcinācijas uzsākšanas novērota saslimšanas gadījumu skaita samazināšanās tendence no 6955 gadījumiem 2008. gadā līdz 3297 gadījumiem 2011. gadā (par 52,6%). Tomēr saslimstības samazināšanās tendence 2012. gadā neturpinājās, un, salīdzinot ar iepriekšējo – 2011. gadu, reģistrēto gadījumu skaits pieaudzis par 18%. Saslimstības pieaugums 2012. gadā, salīdzinot ar 2011. gadu, novērots gandrīz visās vecuma grupās, izņemot 50 gadi un vairāk. Izraisītāja cirkulācijas samazināšanās dēļ neimunizētie bērni tiek pakļauti inficēšanās riskam lielākā vecumā, proti, 2008. gadā vidējais vecums bija 5,6 gadi (jaunākajam saslimušajam bija 0 mēneši, vecākajam – 52 gadi, mediāna – 4 gadi), bet 2012. gadā – 6,8 gadi (jaunākajam saslimušajam bija 1 mēnesis, vecākajam – 53 gadi, mediāna – 5 gadi). Pirms vakcinācijas uzsākšanas 2007. gadā augstākā saslimstība tika novērota 3–4 gadu vecumā (5096,9 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju), savukārt 2012. gadā vērojama nobīde un augstākā saslimstība tika reģistrēta 5–6 gadus veciem bērniem (3177,9 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju). Saskaņā ar vakcīnu zāļu aprakstiem vakcinācijas kurss pret vējbakām ietver divas vakcīnas, bet Latvijā otrā vakcīnas deva pagaidām nav ieviesta. Līdz ar to kopš vakcinācijas uzsākšanas ik gadu pieaug vējbaku gadījumu skaits vakcinēto bērnu vidū: no 2008. gada līdz 2011. gadam kopā tika reģistrēti 152 vējbaku gadījumi vakcinētiem bērniem, 2012. gadā – 427 gadījumi. Imunizācijas monitoringa dati liecina, ka vakcinācijas aptvere pret vējbakām joprojām ir nepietiekama: 2011. gadā – 79,4%, 2012. gadā – 75,3% (provizorisksie dati).

Secinājumi. Kaut gan vienreizēja vakcinācija pret vējbakām būtiski samazina slimības biežumu, tomēr sakarā ar nepietiekamo imunizācijas aptveri un faktu, ka nav ieviesta otra vakcīnas deva, paliecinās vējbaku slimnieku vidējais vecums un pieaug vējbaku gadījumu skaits vakcinēto vidū. Literatūras dati liecina par imunizācijas lielāku efektivitāti, ja tiek veikta balstvakcinācija. Vakcinētas personas gadījumā, ja saslimst, pašas pārslimo viegli, taču apdraud apkārtējos – nevakcinētus pusaudžus un pieaugušos. Ja saglabāsies nepietiekama vakcinācijas aptvere un netiks ieviesta otra vakcīnas deva, arī turpmāk ir sagaidāmas izmaiņas slimnieku vecuma struktūrā, skarot aizvien vecākas cilvēku grupas. Efektīva vakcinācija, sasniedzot 95% aptveri ar divām vakcīnas devām, samazinātu vai pat novērstu infekcijas slimības izplatību sabiedrībā, samazinātu darbnespējīgu personu skaitu un izdevumus valsts veselības aprūpes budžetā, jo samazinātos ambulatoro apmeklējumu un hospitalizēto pacientu skaits.